

Проект

Навчальна програма

курсу за вибором

«Децентралізація. Самоорганізація.

Самореалізація.»

для учнів 10-11 класів закладів загальної середньої освіти

Автори:

Ткачук Анатолій Федорович, директор з науки та розвитку ГО «Інститут громадянського суспільства»

Дятленко Сергій Миколайович, експерт з питань освіти

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальну програму курсу за вибором «Децентралізація. Самоорганізація. Самореалізація» розроблено з урахуванням Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392), відповідно до положень «Концепції Нової української школи» (2016 р.) та Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади (2014 р.).

Кожен мешканець села чи міста має право на сучасну освіту й медицину, доступні та якісні адміністративні, комунальні, соціальні послуги, можливість розвитку самоорганізації та самореалізації. Жителі країни можуть реально впливати на якість цих послуг та на процеси, що відбуваються на місцях через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їхні виконкоми, займаючи при цьому проактивну громадянську позицію. Жителі громад, а особливо молоді люди повинні зрозуміти, що якість їх життя залежить саме від них, від вміння приймати виважені рішення та нести за них відповідальність.

Мета та цілі курсу

Завданням курсу є у доступній формі сформувати в учнів представлення про громаду, як суб'єкта місцевого самоврядування, яка володіє повноваженнями, ресурсами для створення безпечного та комфортного для проживання середовища, а також розуміти процеси, що в ній відбуваються, можливості кожного впливати на ці процеси. Важливим є також усвідомлення можливостей, які відкриває децентралізація для розвитку громади та її жителів, власної ролі у житті громади та власної самореалізації у громаді.

Характеристика структури курсу

Курс за вибором «Децентралізація. Самоорганізація. Самореалізація» розрахований на 17 навчальних годин та освоюється старшокласниками протягом одного семестру (по 1 год на тиждень).

Зміст навчальної програми укладений у вигляді запитань, відповіді на які опрацьовуються при освоєнні тем. Ці запитання сформовано на основі практичного досвіду спілкування з старшокласниками. Саме відповіді на ці запитання найчастіше хочуть отримати учні, коли мова заходить про діяльність громади та їх можливість впливати на цю діяльність. В результаті освоєння курсу учні мають мати сформовані відповіді на питання змісту та отримати навички використання знань у інтересах громади та власної самореалізації у громаді.

Вчитель самостійно визначає порядок освоєння тем та кількість годин відведених на них в залежності від особливостей організації освітнього процесу, власного бачення забезпечення ефективності процесу, обізнаності учнів у питаннях, що розглядаються, актуальності тем по відношенню до своєї громади, активності учнів тощо. Позиція вчителя має знайти відображення у календарно-тематичному плануванні, що його вчитель розробляє перед початком освоєння курсу. В календарно-тематичному плануванні радимо виокремити резерв часу (1-3 год.), який можна буде використати у разі відміни занять за поважних причин чи для практичного опрацювання освоєного матеріалу, обговорень, зустрічей з керівниками громад, експертами.

Хоча освоєння всього курсу здійснюється в практичному руслі, окремі теми передбачають виконання практичних робіт. Це: дослідження процесу створення нашої громади, формування обґрунтованого переліку ресурсів нашої громади, підготовка концепції проєкту для реалізації в нашій громаді, проведення рольової гри «громадські слухання», підготовка концепції активності для нашої школи. Виконання цих практичних має базуватися на прикладах, досвіді, матеріалах власної громади, поселення, школи. А результати роботи можуть і повинні втілюватися в життя. Такий підхід матиме ряд позитивних наслідків:

- серед переліків, концепцій, проєктів знайдуться такі, що їх вже можна втілювати з метою розвитку громади;
- стане стимулом для підвищення активності жителів громади, зокрема молоді;
- покращить комунікацію між органами місцевого самоврядування та жителями;
- сприятиме розвитку самоорганізації та самореалізації молоді громади.

Програмою курсу також передбачено виконання проєкту «Твоя громада у Вікіпедії». Це дослідження, яке покликане з одного боку сприяти вивченню своєї громади, з іншого – просувати громаду та її поселення в інформаційному просторі та сприяти формуванню позитивного їх іміджу. По завершенню

цього дослідження доцільно буде провести конкурс між школярами громади за участі представників органів місцевого самоврядування. А матеріал переможців подати на розміщення у Вікіпедії.

Особливості організації освітнього процесу.

При розгляді питань, передбачених програмою, варто опиратися на приклад власної громади. Це підвищить інтерес до матеріалу та спонукатиме до практичного втілення напрацювань, що будуть здійснені під час освоєння курсу.

Важливим є створення ситуацій, які сприяють особистісній зацікавленості учнів та учениць. При цьому власна мотивація окремих учнів може бути різною: від хочу знати, розбиратися краще від усіх, до хочу самореалізуватися в громаді та роз'яснити батькам чи родичам можливості, що відкрилися при децентралізації влади.

При освоєнні курсу не рекомендуємо зловживати науковою термінологією та сухим викладом вимог нормативних документів. Учням складно оперувати номерами, назвами та датами прийняття постанов Уряду. Водночас, відповіді на прості запитання, передбачені програмою курсу, наближують згадані нормативні документи до рівня тих, на кого спрямовується їх дія.

Передбачене коло запитань не обмежує ініціативи учнів та вчителя. Доцільно виходити із запитів учнів, формувати в них зацікавленість та розвивати її.

Основними формами організації занять рекомендуємо дискусії, обговорення, презентації, дослідження. Радимо використовувати роботу в парах, групах, командах. Вітається використання інфографіки як вчителем, так і учнями при виконанні практичних завдань з подальшим її аналізом та удосконаленням.

Під час освоєння курсу потрібно організувати зустрічі з керівниками громади, депутатами, активістами громадського сектору, експертами з децентралізації та її секторальних напрямів.

При виконанні учнями практичних робіт бажаним є використання презентацій, графічних та візуальних матеріалів.

ЗМІСТ КУРСУ ЗА ВИБОРОМ

№ п/п	Очікувані результати освітньої діяльності учнів	Базові питання, відповіді на які опрацьовуються під час занять	Примітки
1	Тема 1. Вступ. Забезпечення потреб людини		
	<p>Знаннєвий компонент: <i>описує</i> потреби жителів своєї громади <i>розрізняє</i> особливості потреб різних категорій населення громад</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>порівнює</i> органи публічної влади <i>визначає</i> пріоритетні потреби жителів громади <i>знаходить</i> інформацію про органи публічної влади</p> <p>Ціннісний компонент: <i>висловлює судження</i> про вирішення потреб людей на рівні громади</p>	<p>Які потреби мають жителі моєї територіальної громади (далі – громада)?</p> <p>Як забезпечити ці потреби?</p> <p>Хто має забезпечувати потреби?</p> <p>Які органи публічної влади відповідальні за забезпечення різних потреб жителів громади?</p>	
2	Тема 2. Функціонування системи публічного управління.		
	<p>Знаннєвий компонент: <i>має уявлення</i> про систему публічного управління <i>описує</i> еволюцію публічного управління в Україні <i>розрізняє</i> повноваження органу публічної влади</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>характеризує</i> повноваження посадових осіб органів місцевого самоврядування <i>порівнює</i> систему публічного управління в Україні з нормами, викладеними у Європейській хартії місцевого</p>	<p>Як функціонує система публічного управління?</p> <p>Як відбувалася еволюція системи публічного управління?</p> <p>Який досвід публічного управління накопичило людство? Що являє собою Європейська хартія місцевого самоврядування? та чому вона важлива для нас?</p> <p>Що таке повноваження органу публічної влади?</p> <p>Чим регулюються повноваження органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб?</p> <p>Що таке добре врядування? 12</p>	

	<p>самоврядування, кращими європейськими та світовими практиками публічного управління</p> <p>Ціннісний компонент: <i>усвідомлює</i> роль публічного управління у вирішенні стратегічних завдань громади</p>	<p>принципів доброго врядування.</p>	
3	<p>Тема 3. Створення об'єднаної територіальної громади. Система відносин в територіальній громаді.</p>		
	<p>Знаннєвий компонент: <i>має уявлення</i> про територіальну громаду <i>описує</i> порядок створення своєї громади <i>розрізняє</i> основні етапи формування об'єднаної територіальної громади <i>наводить приклади</i> ролі жителів населених пунктів у процесі створення об'єднаної територіальної громади</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>порівнює</i> етапи створення своєї громади з визначеним порядком <i>розрізняє</i> найбільш важливі показники при утворенні об'єднаної територіальної громади <i>моделює</i> процес створення об'єднаної територіальної громади <i>визначає</i> перспективні напрямки розвитку своєї громади</p> <p>Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> роль жителів населених пунктів у процесі створення об'єднаної</p>	<p>Що таке територіальна громада? Для чого створюються об'єднані територіальні громади? Як створювалася моя громада? Яка роль жителів населених пунктів у процесі створення об'єднаної територіальної громади? Які показники є найбільш важливими при утворенні об'єднаної територіальної громади?</p> <p><i>Практична робота:</i> дослідження процесу створення нашої громади</p>	

	територіальної громади <i>робить висновки</i> про переваги організації територіально-адміністративного устрою на основі громади, як базової одиниці <i>прогнозує</i> перспективи розвитку своєї громади		
4	Тема 4. Система управління в громаді?		
	<p>Знаннєвий компонент: <i>називає</i> основні ланки в управлінні громадою <i>наводить приклади</i> повноважень органів управління громади <i>пояснює</i> роль жителів у процесі управління громадою</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>установлює відповідність</i> між завданнями та органами управління в громаді <i>розрізняє</i> завдання органів управління громади <i>дотримується</i> логічної послідовності при визначенні зон відповідальності органів управління громади</p> <p>Ціннісний компонент: <i>робить висновки</i> про оптимальність системи управління громадою <i>усвідомлює</i> роль жителів територіальної громади у процесі управління</p>	<p>Хто керує громадою? Які органи управління створюються в громаді та за що відповідають? Які повноваження вони мають? Як формуються? Яка роль жителів територіальної громади у процесі управління?</p>	
5	Тема 5. Ресурси та фінансове забезпечення діяльності громади.		
	<p>Знаннєвий компонент: <i>має уявлення</i> про ресурси власної громади</p>	<p>Що таке ресурси громади? Де беруться гроші в громаді? На що мають витратитися кошти</p>	

	<p><i>має уявлення</i> як відбувається вирівнювання фінансових ресурсів між багатими та бідними громадами</p> <p><i>називає</i> джерела надходження коштів у бюджет громади</p> <p><i>розрізняє</i> ознаки ефективного/неефективного використання коштів</p> <p><i>пояснює</i> роль місцевих підприємців, найманих працівників у формуванні коштів громади</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>характеризує та наводить приклади</i> ефективного/неефективного використання коштів</p> <p><i>створює</i> рейтинги ефективності використання коштів на основі визначених показників</p> <p><i>знаходить</i> інформацію про бюджет своєї громади</p> <p>Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> ефективність використання коштів громади на окремі проекти за минулі роки</p> <p><i>робить висновки</i> про ефективне витрачання коштів громади</p>	<p>громади?</p> <p>Як здійснюється планування витрат?</p> <p>Як витрачаються кошти?</p> <p>В яких випадках витрачання коштів є неефективним?</p> <p>Як зробити витрачання коштів ефективним?</p> <p>Яка роль місцевих підприємців, найманих працівників у формуванні коштів громади?</p> <p>Як відбувається вирівнювання фінансових ресурсів між багатими та бідними громадами?</p> <p><i>Практична робота:</i> формування обґрунтованого переліку ресурсів нашої громади</p>	
6	Тема 6. Стратегічне планування розвитку на основі проектів у громаді.		
	<p>Знаннєвий компонент: <i>має уявлення</i> про стратегію розвитку громади</p> <p><i>наводить приклади</i> успішної реалізації проектів своєї громади</p>	<p>Навіщо потрібна стратегія розвитку громади?</p> <p>Що таке проект розвитку і навіщо він потрібен?</p> <p>Чому проектний підхід до розвитку є важливим?</p>	

	<p><i>пояснює</i> сутність проєкту розвитку</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>моделює</i> процес планування проєктів розвитку в громаді <i>визначає</i> критерії оцінки реалізованих проєктів розвитку <i>дотримується</i> логічної послідовності при плануванні проєктів у громаді <i>шукає інформацію</i> про можливі джерела фінансування проєктів своєї громади</p> <p>Ціннісний компонент: <i>висловлює судження</i> про реалізацію запланованих проєктів своєї громади</p>	<p>Які проєкти можуть реалізовуватися в громаді? Як відбувається планування проєктів? Де беруть кошти на проєкти? Як реалізуються проєкти? Як можна долучитись до підготовки та реалізації проєкту розвитку?</p> <p><i>Практична робота:</i> підготовка концепції проєкту для реалізації в нашій громаді</p>	
7	Тема 7. Самоорганізація. Взаємодія органів місцевого самоврядування з об'єднаннями громадян.		
	<p>Знаннєвий компонент: <i>називає</i> форми самоорганізації в громаді <i>описує</i> порядок створення вуличного комітету <i>наводить приклади</i> заходів для заохочення самоорганізації</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>характеризує</i> вплив самоорганізації на розвиток громади <i>розробляє</i> статут громадської організації <i>моделює</i> взаємодію громади з людьми <i>дотримується</i> визначеного алгоритму при організації об'єднань за інтересами</p>	<p>Як самоорганізація сприяє розвитку громади? Які форми самоорганізації можна задіяти в громаді? Як громада взаємодіє з людьми? Як можна самоорганізуватися у вашій громаді? Як створити вуличний комітет? Як створити громадську організацію? Як організувати об'єднання за інтересами? Як здійснюється узгодження дій громадських об'єднань і громади? Чому самоорганізація важлива і для людини і для громади? Які заходи може застосовувати місцева рада для заохочення самоорганізації?</p>	

	<p>Ціннісний компонент: <i>усвідомлює</i> роль самоорганізації для людини і громади</p>		
8	Тема 8. Інструменти місцевої демократії.		
	<p>Знаннєвий компонент: <i>має уявлення</i> про інструменти місцевої демократії</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>установлює</i> кореляцію між інструментами місцевої демократії та самоорганізацією <i>розробляє</i> проєкт для громадського бюджету <i>моделює</i> проведення громадських слухань <i>представляє</i> проєкт для громадського бюджету <i>визначає</i> фактори, які впливають на ефективність громадських слухань</p> <p>Ціннісний компонент: <i>Оцінює</i> важливість комунікації для реалізації громадського проєкту</p>	<p>Що таке інструменти місцевої демократії і як вони корелюються із самоорганізацією ? На вирішення яких питань спрямовуються місцеві ініціативи? З якою метою та як проводяться громадські слухання? Як вирішити проблемні питання громади з допомогою громадського бюджету? Як втілити в життя проєкт через громадський бюджет?</p> <p><i>Практична робота:</i> проведення рольової гри «громадські слухання»</p>	
9	Тема 9. Самоорганізація молоді, молодіжна рада.		
	<p>Знаннєвий компонент: <i>має уявлення</i> про діяльність молодіжної ради врахування інтересів молоді в громаді <i>пояснює</i> причини незацікавленості процесами розвитку громади молоддю</p> <p>Діяльнісний компонент:</p>	<p>Чому молодь часто залишається осторонь процесів розвитку громади? Як врахувати інтереси молоді у громаді? Що таке – молодіжна рада? Які питання може вирішувати молодіжна рада? Як створити молодіжну раду? Як молодіжна рада може</p>	

	<p><i>характеризує</i> завдання молодіжної ради громади <i>порівнює</i> діяльність молодіжної ради з іншими громадськими об'єднаннями <i>визначає</i> алгоритм створення молодіжної ради</p> <p>Ціннісний компонент: <i>усвідомлює</i> роль молодіжної ради для громади та молоді</p>	впливати на життя громади?	
10	Тема 10. Самореалізація в громаді.		
	<p>Знаннєвий компонент: <i>наводить приклади</i> ефективної самореалізації в громаді</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>здійснює</i> пошук коштів для реалізації власних проєктів <i>моделює</i> можливості своєї самореалізації в громаді <i>виступає</i> з питаннями можливої участі у житті громади <i>визначає</i> потребу в ресурсах для самореалізації <i>знаходить інформацію</i> про приклади самореалізації в громадах</p> <p>Ціннісний компонент: <i>усвідомлює</i> роль набутих під час навчання в школі знань та досвіду для свого успішного майбутнього <i>прогнозує</i> перспективи реалізації власних проєктів в громаді</p>	<p>Як набувати знання та досвід для свого майбутнього ще у школі?</p> <p>Як відшукати спосіб самореалізації в громаді?</p> <p>Куди доцільніше прикласти зусилля для ефективної самореалізації?</p> <p>Які ресурси потрібні для початку?</p> <p>Де взяти кошти для самореалізації?</p> <p>Що можна зробити уже для громади і для своєї самореалізації?</p>	
11	Тема 11. Життєві навички як результат активної діяльності в громаді. Шкільні активності.		
	<p>Знаннєвий компонент: <i>розрізняє</i> навички, які можна</p>	Чому активна позиція в громаді є важливою для мене?	

	<p>здобути за активної діяльності в громаді називає шкільні активності (диспутний рух, шкільне телебачення, клуби за інтересами, шкільний парламент тощо) ознайомлюється з прикладами шкільних активностей в інших громадах</p> <p>Діяльнісний компонент: характеризує переваги громади від активностей громадян виокремлює власні навички здобуті під час активної діяльності в попередні роки характеризує умови, за яких школа може стати додатковим ресурсом для громади моделює шкільні активності на базі своєї школи визначає умови започаткування шкільних активностей</p> <p>Ціннісний компонент: робить висновки про роль школи, як генератора ідей розвитку громади усвідомлює цінність участі у шкільних активностях для здобуття додаткових навичок висловлює судження про роль додаткових навичок для успішної самореалізації в житті</p>	<p>Чому громада має розвивати активність громадян? Які навички будуть затребувані в суспільстві? Які додаткові навички я можу здобути в громаді? Чи може школа бути додатковим ресурсом для громади? Як школа може стати генератором ідей для розвитку громади? Які активності можна започаткувати в школі вже тепер?</p> <p><i>Практична робота:</i> підготовка концепції активності для нашої школи</p>	
12	Проект. Твоя громада у Вікіпедії.		

<p>Знаннєвий компонент: <i>ознайомлюється</i> з історією, традиціями та сучасністю своєї громади та її поселень</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>здійснює</i> підготовку матеріалів для розміщення у Вікіпедії <i>виступає</i> з матеріалами для створення позитивного іміджу своєї громади та її поселень</p> <p>Ціннісний компонент: <i>робить висновки</i> про важливість просування громади та її поселень в інформаційному просторі</p>	<p>Підготовка матеріалів про громаду та її поселення для розміщення у Вікіпедії.</p>	
---	--	--